

4. Підлужна Г.В. Психолого-педагогічні особливості інтегрованих уроків читання / В зб. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка // Г.В. Підлужна. – Житомир, 2005. – С.55-56.
5. Рудницька О.П. Інтегративні зв'язки у викладанні предметів художньо-естетичного циклу // О.П. Рудницька. – Почат. шк. – 2001. – № 5. – С. 40-43.

Н.С. Федорук
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент І.Г. Барановська.

ТЕАТРАЛІЗОВАНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Постановка проблеми. Значення гри у вихованні особистості дитини важко переоцінити. Багато поколінь учених доводили невичерпний педагогічний потенціал, що криється у грі. Невипадково, Л.Виготський вважав гру «дев'ятим валом» у вихованні малечі. В.Сухомлинський підкреслював, що «Гра – це величезне світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається цілющий потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, яка запалює вогник допитливості і цікавості». Досліджуючи потенціал, який схований у грі, Д.Ельконін зазначав, що в грі інтелект дитини іде за емоційно-дієвим переживанням, а функції дорослого сприймаються, передусім, емоційно, тобто відбувається первинне емоційно-діюче орієнтування у змісті людської діяльності. Адже В.Сухомлинський повчав: «У грі немає людей серйозніших, ніж малі діти».

Аналіз попередніх досліджень.

Проблема використання театральних технологій у вихованні дітей хвилювала у різні часи не лише педагогів, а й мистецтвознавців і психологів. Значення театральної діяльності в творчому зростанні дитини відобразили в своїх працях О.Ворожейкіна, Л. Калініна, І.Лавриш, І.Несторова, Л.Онофрійчук, О.Соколова-Набойченко та інші. Культуролог Б.Єрасов підкреслював, що театр є активним і функціонально значним культурним інститутом, який виконує функцію соціалізації.

Мета статті – дослідити виховний потенціал театралізованих ігор для дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Відомий грузинський педагог Ш.Амонашвілі зазначив, що якщо ми забудемо про те, що діти не можуть розлучитися зі своєю потребою гратися, то зробимо нашу методику не добрим путівником їх у світі пізнання, а бездушною мачухою... Почуття вільного вибору складає психологічну основу гри. Однак це не означає, що, користуючись правом вибирати, дитина віддає перевагу тільки таким формам активності, які не будуть пов'язані з труднощами. Вибираючи гру, дитина тим самим приймає і пов'язані з нею труднощі, стає цілеспрямованою, вольовою, зосередженою у їх подоланні, що робить гру емоційно забарвленою і вмотивованою. Варто зазначити, що навчання ґрунтується на позиціях самих дітей, на переживанні дітьми у цьому процесі почуття вільного вибору. Адже, радіючи грі, дитина радіє і навчанню. А таку радість повинні приносити їм ми – педагоги, вихователі, вчителі.

Дитина з раннього дитинства проводить в іграх дуже багато часу. У процесі таких занять він вчиться бути самостійним, спілкуватися з однолітками, а іграшки допомагають дитині долати різні труднощі. По мірі дорослішання дітей змінюються і їх ігри. Тепер вони допомагають дитині по-своєму самостверджуватися: малюк намагається сам вигадувати сюжет гри, знаходить собі партнерів і засоби, за допомогою яких він потім буде здійснювати свої задуми. Ігри бувають різні. Одні розвивають у дитини спритність і силу, інші – світогляд і мислення, треті прищеплюють навички конструктора. Існують ігри, які сприяють розвитку у малюка творчого таланту. Це, так звані театралізовані ігри, які нерідко проводяться в дитячому садку.

Дослідники Л.Артемова, І.Барановська, А.Богущ, Л.Бочкарьова, Н.Гавриш, О.Трифорова вважають, що специфічним засобом формування творчої особистості дошкільників є театралізовані ігри. Гра тісно пов'язана з формуванням творчих здібностей дітей. Існує навіть думка, що якщо гра не творча, то грою вона взагалі не вважається. В театралізованих іграх діти знайомляться з навколишнім середовищем через образи, фарби, звуки. В таких іграх завжди багато переживань, гарячих почуттів. У театралізованій грі яскраво проявляється і розвивається дитяча творчість, яка спирається на досвід та знання малюка, вносить в них свою фантазію, вигадку, тлумачення відтворюючи їх нових, самостійно створених образах. Малюки не просто копіюють образи, а передають в них власне ставлення до нього. Цінність дитячої ігрової творчості вчені вбачають у тому, що, граючись, дитина відкриває щось нове для себе, а для вихователів та батьків – нове у собі [1; 2;3].

У театралізованих іграх творчість дітей проявляється в правдивому обіграванні сюжету та ролей, – зазначають А.Калініченко, Г.Косова, М.Каратаєва. Прояви творчості дітей вчені вбачають у тому, що кожна дитина по-своєму зображає який-небудь персонаж твору. Наприклад, відтворюючи сюжет знайомої казки, діти розмовляють мовою героїв, використовуючи різноманітні інтонаційні барви рідної мови, передають їх характер, копіюючи типові рухи та жести [4; 5].

Через різні форми театралізованої гри вдосконалюються морально-комунікативні якості, творчі здібності, психічні процеси. На естетичному аспекті гри та потребі його врахування в педагогічному процесі зосереджував увагу В.О. Сухомлинський. Він розглядав гру як широке і багатогранне поняття. Педагог констатував, що діти грають не тільки тоді, коли бігають, змагаються у швидкості і спритності. «Гра може полягати й у великому напруженні творчих здібностей, уяви. Без гри розумових сил, без творчої уяви неможливо уявити повноцінного навчання». В.О. Сухомлинський у своїх творах наголошує на потребі ефективного застосування гри в процесі навчання і виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Гра, як підкреслює вчений, є важливою і найдоступнішою формою діяльності дошкільників і молодших школярів, яка відповідає їх фізичним і психічним можливостям. Гра забезпечує пізнавальну та творчу активність дитини в процесі навчання, сприяє формуванню низки якостей особистості, важливих для подальшого життя дитини в суспільстві. Гра – вкрай необхідне явище в житті дитини, оскільки вона є виявом природної потреби в діяльності, у якій дитина пізнає і перетворює навколишню дійсність, світ речей, людей, саму себе, одночасно розвиваючи свої здібності. Гра – це не лише розвага і забава, що заповнює дозвілля школярів, але й один з найсерйозніших засобів педагогічного впливу на них [6, с. 96, 184].

Гра – це діяльність, яка зображує ставлення особистості до світу, що її оточує. Гра – відбиток життя. Тут усе «начебто», «жартома», але у цієї умовної обстановці, що створюється уявою дитини, багато справжнього: дії граючих завжди реальні, них їхні почуття, переживання справжні, щирі. Дитина знає, що лялька й ведмедик – лише іграшки, але любить їх, як живих, розуміє, що не льотчик, чи моряк, але почувається відважним пілотом, хоробрим моряком, який боїться небезпеки, справді пишається своєю перемогою.

Наслідкування дорослим у грі пов'язані з роботою уяви. Дитина не копіює дійсність, він комбінує різні враження життя з особистим досвідом. Дитяче творчість проявляється у задумі ігри та зовсім пошуку засобів у його реалізації. Скільки вигадки потрібно, щоб вирішити, у який подорож вирушить, який спорудити корабель чи літак, яке підготувати устаткування! У грі діти одночасно виступають як драматурги, бутафори, декоратори, актори. Але вони не виношують свій задум, не готуються тривалий час до виконання ролі як актори. Вони собі, висловлюючи власні мрії й прагнення, думки і почуття, які володіють ними на сьогодні.

У педагогічній науці існують різні класифікації театралізованих ігор. Театралізовані ігри охоплюють: дії дітей з ляльковими персонажами або дії за ролями; літературну діяльність (вибір теми, складання, інсценування своїх творів тощо); образотворчу діяльність (одяг

персонажів, малювання декорацій, виготовлення атрибутів); музичну діяльність (виконання пісеньок, інсценування музичних творів).

Л. Артемова пропонує класифікацію театралізованих ігор залежно від провідних способів емоційної виразності, а саме:

1. Ігри-драматизації (з пальчиками, інсценізації, з ляльками бібабо). В іграх-драматизаціях дитина-артист, самотійно створює образ за допомогою комплексу засобів виразності (інтонація, міміка, пантоміма), виробляє власні дії виконання ролі. У гри-драматизації дитина виконує який-небудь сюжет, сценарій якого заздалегідь існує, але не є жорстким каноном, а служить канвою, в межах якої розвивається імпровізація. Імпровізація може стосуватися не тільки тексту, а й сценічної дії.

2. Режисерські ігри. Настільний театр іграшок (настільні іграшки, настільний театр, картинки), стендові театральні ігри (стенд книжка, тіньовий театр, фланеграф). Режисерські ігри можуть бути груповими: кожен веде іграшки в загальному сюжеті чи виступає як режисер імпровізованого концерту, вистави. При цьому накопичується досвід спілкування, узгодження задумів і сюжетних дій. Для формування інтонаційної виразності мовлення педагога використовують спеціально підібрані етюди, та різні ігри-заняття.

3. Сюжетна-рольова гра є динамічним феноменом, її розвиток виявляється насамперед у виникненні нових сюжетів – утілених у певних подіях образних відтворень задумів. Різноманітність сюжетів залежить від масштабу і глибини пізнання дітьми навколишнього світу. Такі ігри пов'язані зі сферою людської діяльності й людських стосунків, оскільки своїм змістом вони відтворюють саме цей аспект дійсності. Удаючись до них, діти намагаються по-своєму відтворити дії взаємини дорослих, створюючи спеціальні ігрові ситуації [1].

За допомогою театралізованих ігор вирішуються складні педагогічні проблеми. Під час ігрових занять у дитини формується виразна мова, розвиваються творчі і музичні здібності, підвищується рівень комунікативного та інтелектуального розвитку. Під час проведення таких ігор у дошкільних закладах, вихователі краще пізнають своїх підопічних, їх звички, характери і здібності.

Висновки. Отже, в ранньому дитинстві дитина має найбільшу можливість саме в театралізованій грі, а не в якійсь іншій діяльності, бути самотійною, на свій розсуд навчатися з однолітками, обирати іграшки і використовувати різні предмети, долати ті чи інші труднощі, логічно пов'язані з сюжетом гри, її правилами. Чим доросліше стають діти, чим вище виявляється рівень їх загального розвитку, тим більш цінності набуває театралізована гра (особливо педагогічно спрямована) для становлення самодіяльних форм поведінки; в дітей з'являється можливість самим створювати сюжет або організовувати ігри з правилами, знаходити партнерів, вибирати засоби для реалізації своїх задумів. Важливо вміло дібрати ігровий матеріал в залежності від педагогічних завдань та календарного планування.

Література

1. Артемова Л.В. Театралізовані ігри дошкільників. // Л.В. Артемова. – Москва : Просвещение, 1991. – 127 с.
2. Барановська І.Г. Українські народні традиції як засіб виховання дітей дошкільного віку // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. – Вип. 152. – Кропивницький : КДПУ, 2017. – С.20 – 24
3. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – Київ : Слово, 2008. – 256 с.
4. Калининченко А.В. Развитие игровой деятельности дошкольников: методическое пособие / А.В. Калининченко, Ю. В. Микляева, В. Н. Сидоренко. Москва: Айрис-пресс, 2004. – 196 с.
5. Каратаева М.І. Розвиток творчої особистості дошкільника / М.І.Каратаєв. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори – 2006», 2008. – 352с.
6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям // В.О. Сухомлинський Вибрані твори: в 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – С. 95–98, С. 176 – 185.